DESPRE PROVOCĂRILE GENERAȚIILOR

Autor: Teodor Baconschi | 23 mai 2022

Redacția Syntopic vă propune în această perioadă tema „Despre provocările fiecărei generații”. În acest sens, dorim să îi mulțumim invitatului nostru, Teodor Baconschi, pentru că și-a făcut timp să se gândească la această problemă și să împărtășească cu noi răspunsurile sale la câteva întrebări relevante.

1. Generația părinților noștri (ai membrilor redacției Syntopic) a trăit între două lumi: în comunism, o lume lipsită de libertate și plină de lipsuri, a înfăptuit apoi Revoluția și a văzut România din perioada sa de tranziție, a anilor 2000, până în prezent. În comparație cu această generație, viața tinerilor de acum poate părea mult mai lesnicioasă; totuși, iată că și timpurile în care noi ne maturizăm au adus cu sine o criză economică, o pandemie și, din nefericire, și un război. Ce poate învăța tânărul de astăzi din modelul generației anterioare pentru a putea depăși vicisitudinile la care este expusă generația sa?

Credința că există vreo generație umană scutită de încercări majore, de traume colective și provocări epocale, ține de ceea ce Roger Scruton numea „optimismul fără scrupule”. Există desigur fluctuații și contraste: unele generații au fost mai încercate – sau mai „fericite” – decât altele, dar viața însăși comportă riscuri, iar natura umană rămâne maculată de ceea ce teologii numesc „păcatul originar”. Până la urmă, omul și societatea lui se lămuresc la greu, adică atunci când se confruntă cu situațiile-limită. Nu trebuie să ne „dorim” necazurile: vin și singure, pentru că suntem fragili în fața neprevăzutului și pentru că iraționalitatea umană – combinată cu apetitul pentru putere și competiția oarbă – ajunge adesea să provoace catastrofe. Generația voastră (în care intră și copiii mei, deja adulți, dar încă foarte tineri) poate rezista dacă respinge critic ideologiile – de orice fel –, dacă urmărește un ideal moral și nu respinge tezist căutarea spirituală, mai simplu spus, mântuirea. A recuza ideologiile nu presupune înstrăinarea de realitatea socială, neangajarea politică sau dezinteresul civic, așa cum calea spre sine nu implică ascetismul radical ori „disprețul” față de Veacul aceasta. Înseamnă doar a rămâne liber, solidar, lucid și pe cât posibil înțelept, adică moderat în așteptări față de

ce ne poate pielea, ca oameni. Oricât ne-am sofistica intelectual, oricât de spectaculoasă ne-ar fi cariera profesională și oricâtă tehnologie producem și folosim, condiția noastră rămâne (din păcate) arcul de timp dintre două seturi de scutece…

2. Dacă prima întrebare privește înspre contingențe istorice, am dori acum să vă cerem opinia cu privire la probleme de natură internă legate de dezvoltarea individului. Pentru a ne desăvârși cu adevărat, avem nevoie atât de o formare morală, sau umană, cât și una intelectuală; mai mult, pentru ne a putea aduce contribuția în sfera socială, această formare trebuie să primeze, cel puțin din punct de vedere temporal. Care sunt, în opinia dumneavoastră, instrumentele prin care putem porni pe această cale formativă? Sunt ele de natură pragmatică și/sau metafizică?

Formarea de sine e o grădinărire a sufletului și a minții. O formă de autodisciplină, care pretinde introspecția, răgazul fertil pentru studiu, ridicarea conștientă a exigențelor personale și gestionarea acceselor de „furie”. Asta le reușește celor care nu trăiesc „vegetativ”, din obișnuința de a subzista, precum plantele, dar și celor care evită nebunia iconoclasmului programatic. Important e să-ți vezi viața fie ca pe o operă de artă, la care lucrezi până în ultima zi, fie ca pe un semn inteligibil în țesătura logică a realității, fie ca pe un rezervor de experiențe semnificative, din care ai șansa de a ieși mai bun, mai deștept, mai împăcat cu toate. Cred că omul religios are un avantaj posibil, dar nu obligatoriu, dacă trăiește în orizontul dialogului cu Dumnezeu, dacă îl caută, îl provoacă, îl primește ca interlocutor absolut. O cultură generală solidă e cheia spre recapitularea cosmică și eshatologică a propriei persoane: să pui suma cunoașterii la care ai acces într-un „scenariu” divino-uman al cărui sens se revelează gradual. Insul care înțelege viața dincolo de pragmatica supraviețuirii biologice trece prin neliniști și angoase, însă are perspectiva unui „liman”, pe când cel care se reduce la materie și materialism se vede cel mult ca accident inexplicabil într-un univers fără finalitate. Ce mai rămâne din umanitatea lui într-un decor atât de absurd?

3. Se discută adesea despre „generation gap”, o sumă de diferențe care, în mod aparent, nu permite dialogului intergenerațional să aibă loc. Sunteți de părere că acest fenomen este unul real? Dacă da, cum credeți că pot fi depășite aceste diferențe?

Am aici o abordare structuralistă. Consider că există un „model”, o ecuație constantă a fiecărei generații umane. Fiecare generație contestă ordinea moștenită, se pierde într-o utopie (culturală sau revoluționară) revine cu picioarele pe pământ și sfârșește prin a se gândi generos (altfel spus: *iubitor*) atât la strămoșii, cât și la urmașii săi. Fără aceste

constante – mai puternice decât variabilele – continuitatea lui *homo sapiens* ar fi fost demult compromisă. Înțelegi însă acest „pattern” abia la senectute, dacă o apuci. Toate momentele respectivei dialectici sunt la fel de necesare, ca garanții ale autenticității și modalități de a decupa trasee umane inedite. V-aș ruga deci să nu vedeți în acest ciclu repetitiv o schemă deplorabilă de tipul: „visezi la tinerețe imposibilul și mori în conformism resemnat.” E mai curând vorba despre un „desen” care, deși previzibil, capătă nesfârșite întruchipări plastice, îngăduind evoluția în spirală (ca metaforă a vieții veșnice).

Imagine: Henri Matisse – „The Reader, Marguerite Matisse” (1906); Sursă: Wikiart